

Економіка

УДК 330.341

Бордаєв Владислав Вікторович

аспірант

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Bordaiev Vladyslav

Postgraduate Student of the

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Проскурніна Надія Вікторівна

доктор економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Proskurnina Nadiya

Doctor of Economics, Associate Professor of the

Department of International Economics and Management

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Хеіманіс Борис

доктор економічних наук,

керівник напрямків навчання Балтійської Міжнародної Академії

Балтійська Міжнародна Академія (Латвія, Ріга)

Heimanis Boriss

Doctor of Economics,

The Head of Study Directions of Baltic International Academy

Baltic International Academy (Latvia, Riga)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Анотація. Аспекти стратегічного планування інноваційного розвитку є ключовими для забезпечення сталого зростання та конкурентної позиції підприємства. Використання цих концепційних принципів допомагає підприємствам створювати інноваційні продукти та послуги, оптимізувати бізнес-процеси та розширювати ринки, забезпечуючи стійку конкурентну перевагу. Проте важливо усвідомлювати, що інноваційний розвиток є неперервним процесом, і підприємствам потрібно постійно оновлювати свою стратегію та впроваджувати нові ідеї, щоб відповідати змінам у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Висвітлення концепційних аспектів інноваційного розвитку в статті має на меті допомогти підприємствам досягти стабільного економічного зростання та успіху шляхом створення та впровадження новаторських рішень і стратегій. Зосереджуючись на цих аспектах, стаття надає чітку інформацію та розуміння процесу інноваційного розвитку підприємства та його важливості для досягнення успіху на ринку.

Основні результати аналізу концептуальних засад інноваційного розвитку підприємства свідчать про його важливість і значення для сталого росту та успіху. Врахування цих концепційних засад дозволяє підприємствам ефективно створювати нові продукти та послуги, оптимізувати бізнес-процеси та розширювати свою присутність на ринку. Розуміння понять, принципів, стратегічних аспектів, методів стимулювання та факторів успіху інноваційного розвитку сприяє підприємствам у досягненні стійкої конкурентної переваги.

У статті досліджено визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства». Узагальнено основні види інновацій. Розглянуто ключові

аспекти інноваційного розвитку підприємства. Запропоновані класифікації концептуальних засад інноваційного розвитку можуть впроваджуватися задля успіху підприємства в сучасному конкурентному бізнес-середовищі.

Ключові слова: новизна, сталий розвиток, стратегічне планування, процес модернізації, конкурентна перевага.

Summary. Aspects of strategic planning for innovative development are crucial to ensuring sustainable growth and a competitive position for the enterprise. Employing these conceptual principles helps enterprises create innovative products and services, optimize business processes, and expand markets, thus ensuring a stable competitive advantage. However, it is important to recognize that innovative development is an ongoing process, and enterprises need to constantly update their strategy and implement new ideas to adapt to changes in the internal and external environment.

Highlighting the conceptual aspects of innovative development in the article aims to assist enterprises in achieving stable economic growth and success by creating and implementing innovative solutions and strategies. Focusing on these aspects, the article aims to provide clear information and understanding of the enterprise's innovation development process and its importance in achieving success in the market.

The main results of the analysis of conceptual foundations of enterprise innovation development indicate its significance for sustainable growth and success. Taking these conceptual foundations into account enables enterprises to effectively create new products and services, optimize business processes, and expand their market presence. Understanding the concepts, principles, strategic aspects, stimulation methods, and success factors of innovation development contributes to enterprises achieving a sustainable competitive advantage.

The article examines the definition of the concept of "enterprise innovation development." It summarizes the main types of innovations. Key aspects of

enterprise innovation development are considered. Proposed classifications of conceptual foundations of innovation development can be implemented to ensure the success of the enterprise in the contemporary competitive business environment.

Key words: *novelty, sustainability, strategic planning, modernization process, competitive advantage.*

Постановка проблеми. Сучасні підприємства працюють в умовах постійної невизначеності та значного ризику. Одним з основних завдань нормального функціонування підприємства є здатність швидко реагувати на нові умови й зміни зовнішнього середовища, не порушуючи поточного рівня економічної стійкості. У сучасному глобальному бізнес-середовищі інновації стали ключовим фактором конкурентоспроможності підприємств. Розробка та реалізація інноваційних рішень дозволяють підприємствам відповідати на змінні вимоги ринку, збільшувати ефективність своїх операцій та забезпечувати стале зростання. Для досягнення успіху в інноваційному розвитку необхідно мати чіткі концептуальні засади, які будуть визначати стратегію підприємства та спрямовувати його діяльність у сфері інновацій.

Інноваційний процес є основою економічного розвитку підприємства, він сприяє якісним і кількісним змінам у системі матеріального виробництва. Тому прискорення темпів економічного розвитку і забезпечення його стійкості стають пріоритетними завданнями для українських підприємств. Сьогодні успішне розв'язання цього питання прямо залежить від швидкого переходу на інноваційний шлях розвитку. З огляду на вищезазначене вивчення засад інноваційного розвитку підприємства є актуальним для сучасної науки й практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Процес інноваційного розвитку підприємства є предметом досліджень багатьох зарубіжних та українських вчених-економістів та практиків.

Так, Nawal Abdalla Adam та Ghadah Alarifi досліджували зв'язки між інноваційною практикою малих та середніх підприємств (далі – МСП), ефективністю бізнесу та виживанням. Вчені дійшли висновку, що для забезпечення позитивних результатів діяльності та захисту майбутнього підприємства, треба надавати можливість МСП розвивати нові практики та ідеї, отримувати доступ до знань та інформації від зовнішніх зацікавлених сторін, створювати ефективні структури виробництва та витрат, забезпечувати мотиваційне лідерство та впроваджувати ефективну роботу співробітників [1].

Суттєвий внесок у розвиток теорії інноваційного розвитку зробила Katarzyna Szuper, яка вивчала інновації в різних сферах діяльності підприємства – продуктів, каналів збуту, бізнес-процесів, методів обслуговування, відносин із діловими партнерами, маркетингових і стратегічних альянсів тощо [2].

Відомі польські вчені стверджують, що основним моментом інновації є теоретична концепція або бачення. Однак сама концепція не є інновацією чи винаходом; це залишається лише баченням, яке починає процес інновацій. Інновації є наслідком реалізованих соціальних, правових, організаційних, культурних та економічних процесів. Інновації приховують у собі певну сукупність процесів і явищ, які охоплюють не тільки створення та впровадження інновації, а і її економічну та соціальну ефективність [3].

J.R. Euster своєю чергою наголошував, що інновації – це спірне питання, пов'язане з такими поняттями як креативність, зміни та бачення. Їх аналіз має бути безперервним процесом [4].

Значний внесок у вивчення зазначеної проблеми зробили G.Silva та Di Serio, L.C., які досліджували інновації в малому бізнесі. Науковці дійшли

висновку, що інновації можуть бути оперативними. Автори обговорюють концепції галузі, типології, одиниці аналізу та загальні основні припущення, що стосуються операційної реалізації інноваційних досліджень у малому бізнесі [5].

Інша група дослідників вважає, що те, що є інновацією для світу або для промисловості, зазвичай впроваджується великим бізнесом або високотехнологічними підприємствами, тоді як компанії з традиційних галузей і малий бізнес більш успішні з інноваціями для самої компанії або для клієнта [6].

М. Dulger та G. Alray довели, що інноваційність компанії можна концептуалізувати як схильність компанії розробляти нові продукти/послуги/процеси; або приймати інновації, які сприяють останньому. З іншого боку, інноваційність продукту може виявлятися через розміщення продукту на ринку або його прийняття [7].

Е. Hansen, С.С. Rasmussen, Е. Nybakk дотримувались думки, що високоінноваційний продукт не робить компанію високоінноваційною, оскільки деякі компанії можуть стати спеціалістами з удосконалення вже відомих продуктів, але не створювати свої інновації [8].

S. Yıldız, F. Baştürk, Voz İ. свої дослідження спрямували на аналіз впливу стилів лідерства та інноваційності на ефективність бізнесу. Науковці дійшли висновку, що два стилі лідерства та інноваційність позитивно впливають на ефективність бізнесу. Виявлено, що інноваційність, трансформаційне лідерство та транзакційне лідерство мають більш значний вплив на ефективність бізнесу відповідно [9].

Проте, дослідження концептуальних засад інноваційного розвитку підприємства потребує ще додаткової наукової уваги.

Мета статті. Метою дослідження є теоретичне вивчення засад інноваційного розвитку підприємства, комплексний аналіз та дослідження ключових аспектів, зокрема таких, як поняття інноваційного розвитку, його

принципи, стратегічні аспекти, методи стимулювання та фактори успіху при впровадженні інноваційного розвитку на підприємстві.

У дослідницькій роботі використано наукові джерела українських за кордонних вчених. Використано графічні методи для відображення складових елементів класифікації інновацій, демонстрації визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства», відображення основних видів інновацій та ключових аспектів інноваційного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. На підставі аналізу наукових джерел автори дослідження стверджують, що існує багато підходів до визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства» як в українській, так і в зарубіжній літературі. Кожен із цих підходів враховує особливості економіки конкретної країни та власну позицію науковця. Виокремимо основні визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства» (рис. 1):

Рис. 1. Визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства»

Джерело: складено авторами на основі [10; 11; 12]

За результатами дослідження літературних джерел щодо вивчення поняття «інноваційний розвиток підприємства» можемо зробити висновок, що науковці розуміють під цим поняттям 1) процес господарювання, 2)

розвиток системи факторів та умов, 3) сукупність відносин, 4) процес пошуку та створення нової продукції.

Сучасні економічні умови змушують кожне підприємство впроваджувати у виробництво безліч нововведень, що зумовлює необхідність їхнього інноваційного розвитку. Ці потреби диктуються як зовнішніми змінами, так і моральним старінням наявних продуктів. У сучасних умовах ринку технологій, що розвивається в суспільстві, виникає потреба в нових знаннях, способах їхнього задоволення. Зміна технологій, бажань та уподобань покупців і, як наслідок цього, поява жорсткої конкуренції мають стрімкі темпи. Підприємства, які не зможуть пристосуватися та розширити своє виробництво, рано чи пізно поступляться своїми позиціями більш прогресивним організаціям.

Існує певний перелік факторів, за допомогою яких можна виявити потребу підприємства в інноваційному розвитку: зменшення життєвого циклу, підвищення ролі технологічного процесу, неможливість використання традиційних видів сировини, хитке ринкове становище, тиск із боку конкурентів, стрімкі зовнішні зміни, глобалізація економіки. Причому з року в рік сила впливу перерахованих факторів на розвиток підприємства збільшується багаторазово, змінюється їх частота: натиск конкурентів посилюється, життєвий цикл значно зменшується, зовнішнє середовище все більше впливає на роботу компаній. Зміна впливу цих факторів сприяє встановленню нових параметрів промислової діяльності підприємств, а трансформація її структури має відповідати світовому рівню інноваційного економічного розвитку. Таким чином, кожна виробнича система має бути взаємопов'язана зі змінами, що відбуваються в житті суспільства та у промисловій сфері, та повинна відповідати вимогам інноваційної економіки.

Головною метою інноваційного розвитку підприємства є підвищення конкурентних переваг, збереження його економічних вигод шляхом

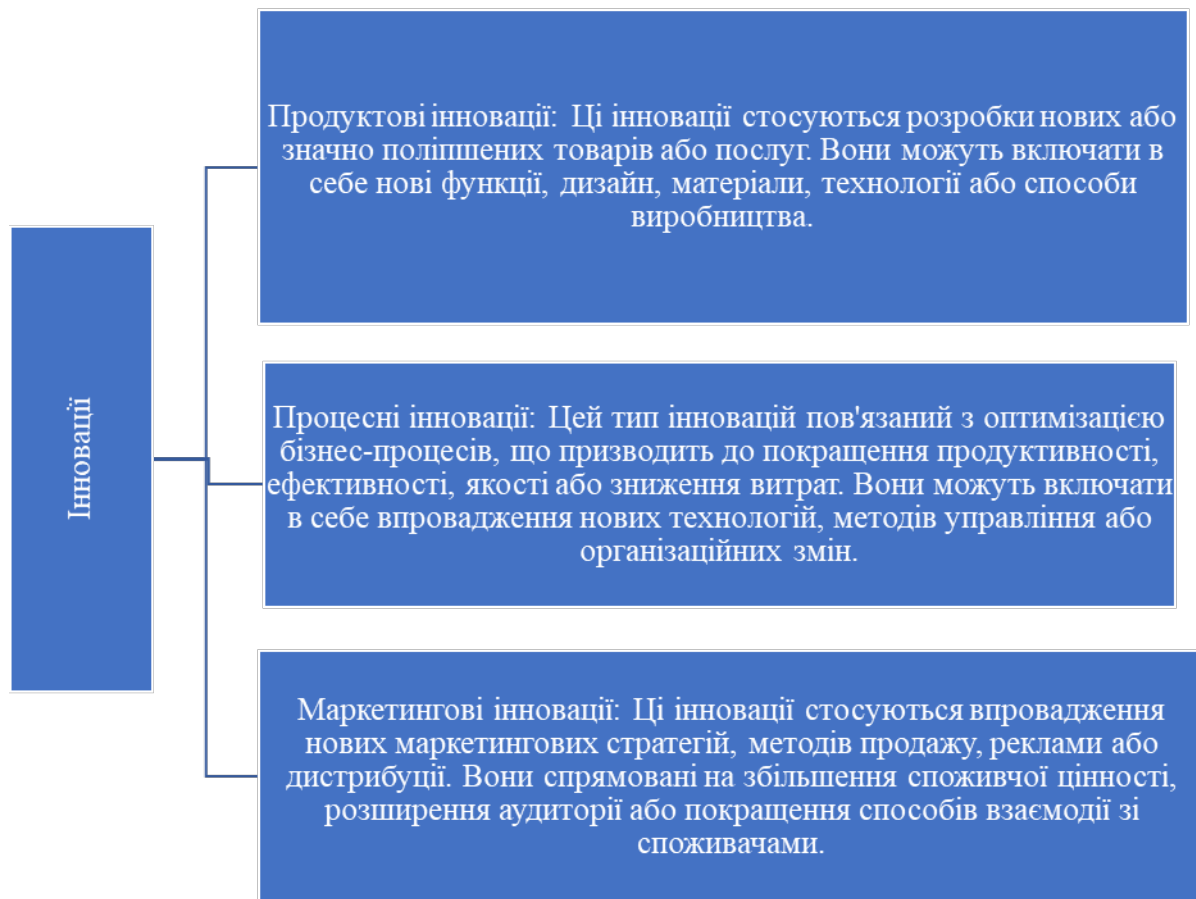

цілеспрямованої зміни внутрішніх факторів завдяки впровадженню технологічних рішень, новим методам управління, змінам у структурі виробництва нового продукту чи послуги.

Інноваційний розвиток підприємства у правильному напрямі здатний зумовити досягнення необхідного економічного зростання. Він забезпечує кожну сферу, впливаючи в комплексі на кінцевий результат, та окремі її складові – управління, виробництво, фінанси, навчання кадрів тощо.

У наукових джерелах існує три основні шляхи інноваційного розвитку підприємства: 1) продуктивний, що забезпечує процес відновлення потенціалу у сфері збуту, який, своєю чергою, передбачає захоплення нових часток на ринку, забезпечення населення новими робочими місцями, розширення клієнтської бази, а все це в сукупності призводить до збільшення доходів підприємства; 2) технологічний, що передбачає процес оновлення на підприємстві виробничого потенціалу, що в підсумку призводить до збільшення продуктивності, а також зменшення витрат на сировину. Це, своєю чергою, зумовлює зростання доходів підприємства, зменшує навантаження на довкілля, підвищує ефективність застосування інноваційних нововведень всередині підприємства; 3) соціальний, який включає підвищення якісних характеристик соціальної сфери, що призводить до покращення організованості кадрів, а також зростання довіри до зобов'язань у цій сфері.

Учені по-різному класифікують та виділяють ознаки та критерії інновацій. Детальна класифікація останніх допомагає зрозуміти різноманітність їх типів і визначити їх характеристики. Серед великої кількості класифікаційних ознак можна виділити основні види, які виокремлюють більшість науковців. Нижче наведено основні види інновацій (рис. 2):

Рис. 2. Основні види інновацій

Джерело: складено авторами на основі [13; 14]

Окрім загальних та основних видів, також виокремлюють види інновацій за ознаками. Класифікація видів інновацій за ознаками дозволяє орієнтуватися в широкому спектрі інновацій і визначити їх основні характеристики. Це допомагає розуміти, які аспекти інновацій можуть бути застосовані в конкретних ситуаціях і які можуть бути найбільш корисними для конкретного бізнесу або галузі. Також допомагає систематизувати знання про інновації та розмістити їх у відповідних категоріях, що полегшує доступ до інформації про попередні дослідження, розвиток технологій і використання інноваційних практик у відповідних галузях. Така класифікація дозволяє порівнювати різні типи інновацій і визначати їх переваги та недоліки. Це може допомогти при виборі найбільш доцільного

виду інновацій для конкретної ситуації або завдання. Класифікація видів інновацій за ознаками допомагає впорядкувати різноманітність інноваційного потенціалу, зрозуміти їх характеристики та використовувати цю інформацію для покращення стратегій інноваційного розвитку.

Наприклад, Л. Малюта [15] поділяє інновації за такими ознаками:

1. За особливостями свого здійснення: одиничні та дифузні інновації, завершені та незавершені інновації, успішні та невдалі інновації.

Одиничні інновації – це разові нововведення, які через свою унікальність та призначення не можуть бути тиражовані. У дифузних інноваціях основним ефектом є її масштабне впровадження, оскільки одинична версія є нерентабельною.

Завершені та незавершені, успішні та неуспішні – це випадки, коли інновація виявляється неправильно через помилки або зміни в навколишньому середовищі на етапі розробки інновації.

2. За типом – матеріально-технічні, науково-технічні (обладнання, технології, промислові матеріали), соціальні (економічні, організаційні, управлінські, правові, освітні).

3. За місцем у виробничому процесі – сировинні, підтримувальні, продуктові інновації як пріоритетні інновації.

4. За заміщуванням – замісність, відкличність, важливість, відкритість, ретроактивність.

Заміщення – включає повну заміну застарілих інструментів (наприклад, автоматизація управління процесом випалу у виробництві цементу).

Відкличання – виключає виконання операції і не замінює її новою операцією (наприклад, відкличання звіту).

Зворотність – коли після певного використання нового продукту стає очевидною його непридатність або несумісність із новими умовами, і старий продукт має бути повернутий. Відкриття – фундаментальне відкриття, яке

не має функціонально порівнянного прецеденту (наприклад, радіо, телебачення).

Повторне впровадження – те, що вже пройшло етап технологічного розвитку і знову стає актуальним (наприклад, використання енергії вітру).

5. За інноваційністю – радикальне або базисне (принципово нова технологія, вид продукції), комбінаторне (використання різних комбінацій конструктивних з'єднань елементів, наприклад, створення стандартних вузлів, придатних для різних машин), поліпшене (удосконалення).

6. Залежно від специфіки інноваційного процесу – внутрішньо- та міжорганізаційні. У першому випадку розробником інновації є підприємство або організація, у якій інновація використовується: науково-дослідний інститут, конструкторське бюро, лабораторія, фірма.

7. Залежно від масштабу охоплення очікуваної частки ринку – регіональні, системні, стратегічні.

Інший науковець С. Ілляшенко [11] розрізняє інновації за "ступенем новизни":

- радикальні (піонерні): засновані на відкриттях, що зазвичай призводять до появи нових сфер виробництва і споживання, створення нових ринків, формування нових відносин у різних сферах людської діяльності тощо

- ординарні – засновані на винаходах або нових рішеннях, що зазвичай призводять до суттєвих змін у традиційних сферах діяльності;

- раціоналізаторські – засновані на пропозиції щодо раціоналізації, вдосконалення традиційних продуктів, технологій, методів управління тощо.

Класифікацію інновацій можна проводити за різними схемами, використовуючи різні класифікаційні ознаки. В економічній літературі представлені різні підходи до класифікації інновацій, а також до виділення її критеріїв (Рис. 3):

- значимість (досконалі, псевдо інновації, базисні інновації, які реалізують великі винаходи та стають основою формування нових поколінь та напрямів техніки);
- спрямованість (замінні, раціоналізують, що розширюють);
- місце реалізації (галузь виникнення, галузь застосування, галузь споживання);
- глибина зміни (регенерування початкових способів, зміна кількості, перегрупування, адаптивні зміни; новий варіант, нове покоління, новий вид, новий рід);
- розробник (розроблені силами підприємства, зовнішніми силами);
- масштаб поширення (для створення нової галузі, застосування у всіх галузях);
- характер задоволення потреб (нові потреби, наявні потреби);
- ступінь новизни (на основі нового наукового відкриття, на основі нового способу застосування до давно відкритих явищ);
- причина виникнення (реактивні, стратегічні);
- область застосування (технічні, технологічні, організаційно-управлінські, інформаційні, соціальні тощо).

Ці види інновацій надають підприємствам основні засади та орієнтири для розвитку новаторського потенціалу та досягнення успіху в динамічному бізнес-середовищі. Комбінація різних видів інновацій може забезпечити комплексний підхід до розвитку, створення конкурентних переваг та стимулювання сталого росту.

Рис. 3. Загальна класифікація інновацій

Джерело: складено авторами на основі [10; 11; 12]

Аналізуючи досвід компаній, які досягли успіху в розробці та використанні інновацій, вчені ідентифікують ключові принципи ефективної діяльності інноваційних підприємств. Так, П. П. Микитюк та інші дослідники виокремлюють п'ять принципів [14]:

Принцип 1. До інновації підходять як до дисципліни.

Принцип 2. Інновації розглядаються всебічно.

Принцип 3. Інновація передбачає організований, систематичний пошук нових можливостей.

Принцип 4. До інновацій залучаються всі працівники підприємства.

Принцип 5. Інновація орієнтується на споживача.

Підприємство може встановлювати партнерські відносини з університетами, дослідницькими установами, іншими підприємствами або

створювати інноваційні мережі. Співпраця з іншими сторонами може сприяти обміну знаннями, ресурсами та збільшенню доступу до нових ідей і технологій. Інноваційний розвиток повинен бути постійним процесом. Підприємство повинно прагнути до постійного вдосконалення, адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі та постійного пошуку нових можливостей. Ці принципи допомагають створити сприятливе середовище для інноваційного розвитку підприємства, сприяють створенню конкурентних переваг, сталому зростанню та успіху в динамічному бізнес-середовищі.

Спираючись на представлені вище принципи, які пропонують дослідники, а також взявши до уваги їх висновки щодо класифікації, можемо зазначити ключові аспекти інноваційного розвитку підприємства (рис. 4).

Рис. 4. Ключові аспекти інноваційного розвитку підприємства

Джерело: створено авторами за [13; 14; 15]

Підприємства, які успішно розвиваються інноваційно, розуміють ці аспекти й використовують їх для створення сприятливого середовища для інновацій. Це допомагає підвищити їх конкурентоспроможність, забезпечити стале зростання та прогрес у швидкозмінному бізнес-середовищі. Технологічний аспект, а саме розробка та впровадження нових технологій є одним з найважливіших аспектів інноваційного розвитку підприємства. Це може містити дослідження та розробку нових продуктів,

вдосконалення виробничих процесів, використання автоматизації та штучного інтелекту, а також застосування новітніх інформаційних технологій.

Організаційний аспект, під яким розуміється організаційна структура та процеси підприємства, мають велике значення для успішного інноваційного розвитку. Створення гнучких структур та команд, здатних до швидкого прийняття рішень і реалізації інноваційних проєктів, є важливим. Важливо розвивати інноваційну культуру в організації, сприяти співпраці та обміну знаннями між різними відділами та командами.

Фінансовий аспект є необхідною умовою для реалізації інноваційних проєктів. Підприємства повинні розробити ефективну стратегію фінансування, яка включає пошук інвестиційних джерел, використання фінансових інструментів, таких як гранти, кредити або власний капітал, а також оцінку й управління фінансовими ризиками.

Людський аспект є важливим ресурсом для інноваційного розвитку. Підприємства повинні залучати талановитих працівників, створювати стимули для творчості та інноваційного мислення, а також забезпечувати систему навчання та розвитку для зміцнення інноваційних компетенцій своїх співробітників.

Зовнішній аспект, від якого успішний інноваційний розвиток також залежить, полягає у взаємодії підприємства зі зовнішнім середовищем. Важливо встановити партнерські відносини з постачальниками, клієнтами, університетами, дослідницькими установами та громадськістю. Крім того, підприємства повинні бути усвідомлені щодо змін в економічному, політичному та правовому контексті, що можуть впливати на їх інноваційну діяльність. Ці аспекти взаємодіють і взаємопов'язані між собою, створюючи комплексну систему інноваційного розвитку підприємства. Саме для визначення інноваційної стратегії підприємства необхідно враховувати ключові аспекти.

Доцільно окремо зазначити стратегічні аспекти інноваційного розвитку підприємства, які визначають основні напрями та пріоритети, за якими відбуватиметься інноваційна діяльність. Вони спрямовані на створення конкурентних переваг, забезпечення стійкого росту та успішного проникнення на ринок [12]. Нижче наведені ключові стратегічні аспекти інноваційного розвитку:

Розробка інноваційної візії та місії: стратегічний розвиток починається з визначення інноваційної візії та місії підприємства. Це визначає напрям, цілі та цінності компанії щодо інноваційного розвитку. Інноваційна візія має передбачати майбутнє розширення ринків, нові технології, створення значної вартості для споживачів та підвищення конкурентоспроможності.

Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів: для формування стратегії інноваційного розвитку підприємство повинно провести аналіз свого внутрішнього середовища (ресурси, компетенції, культура) та зовнішнього середовища (ринки, конкуренція, технологічні тренди, правові та економічні чинники). Це допоможе виявити сильні та слабкі сторони підприємства, можливості та загрози для інноваційного розвитку.

Вибір стратегії інноваційного розвитку: після аналізу факторів підприємство повинно вибрати стратегію інноваційного розвитку, що відповідає його цілям та ресурсам. Деякі можливі стратегії включають розробку нових продуктів або послуг, покращення процесів та технологій, встановлення партнерських відносин або активний вплив на стандарти галузі.

Інноваційний портфель: підприємство повинно розробити інноваційний портфель, який включатиме різноманітні проекти та ініціативи з різних напрямів. Це дозволяє розподіляти ризики та максимізувати потенційні переваги від різних типів інновацій.

Інтеграція інноваційної культури: створення інноваційної культури є ключовим елементом стратегії інноваційного розвитку. Компанія повинна підтримувати відкритий та сприятливий для інновацій середовище, просувати творчість та експерименти, сприяти обміну ідеями та залученню співробітників до інноваційного процесу.

Управління ресурсами та інвестиціями: для успішної реалізації стратегії інноваційного розвитку необхідно ефективно управління ресурсами, включаючи людські, фінансові та матеріальні ресурси. Компанія повинна раціонально виділяти ресурси на підтримку інноваційних проєктів та інвестиції в нові технології та дослідження.

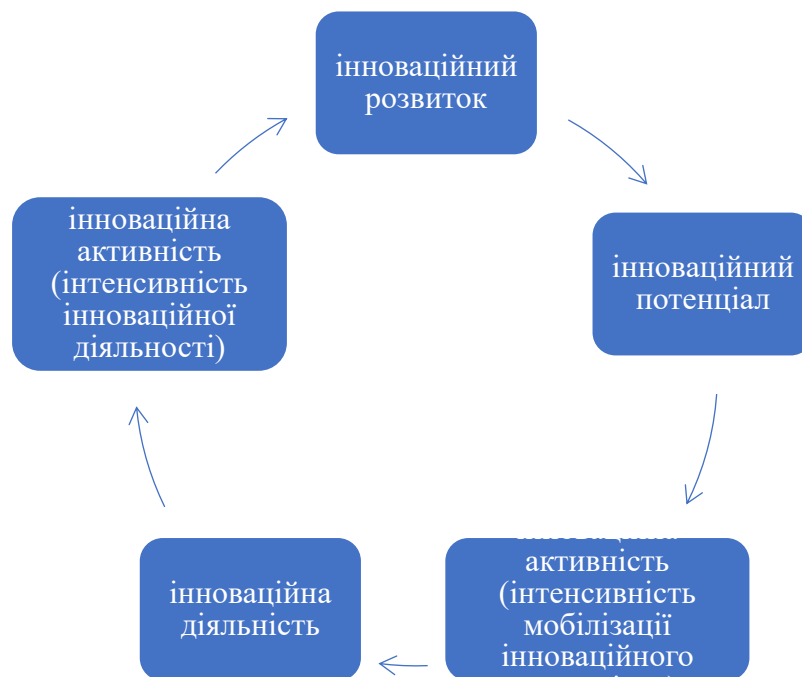
Взаємодія з екосистемою: стратегія інноваційного розвитку повинна передбачати активну взаємодію з екосистемою, яка включає партнерів, постачальників, клієнтів, дослідницькі установи та інші організації. Це сприяє обміну знаннями, технологіями та ресурсами, створює можливості для спільного розвитку та прискорює інноваційну діяльність.

Врахування цих стратегічних аспектів інноваційного розвитку допоможе підприємству розробити цілісну та ефективну стратегію, спрямовану на досягнення конкурентних переваг і створення стійкого росту.

Вивчення процесів, що впливають на інноваційний розвиток підприємства, дозволяють узагальнити інформацію про інноваційну діяльність підприємства, що є складним і багатогранним процесом трансформацій, мають свої напрями, важелі впливу, конкретні цілі, фінансові ресурси, структурну організацію та джерела мотивації.

Проте будь-який інноваційний розвиток неможливий без відповідного інноваційного середовища, певного попиту на ринку цієї інновації, розвиненою інфраструктурою, а також наявності кваліфікованих кадрів.

Інноваційний розвиток підприємства перебуває у взаємозв'язку між інноваціями, інноваційною діяльністю та інноваційними процесами (рис. 5).

Рис. 5. Взаємозв'язок між основними складовими інноваційного розвитку підприємства

Джерело: складено авторами на основі [11; 14; 15]

Взаємозв'язок даних складових забезпечує успішний розвиток підприємства у сфері інновацій, проте необхідне виконання певних умов: створення відповідного інноваційного клімату; наявність інноваційного потенціалу, згідно з яким підприємству потрібно мати технологічні, економічні, а також ресурсні можливості для розвитку інновацій; наявність інноваційної активності підприємства, що виявляється в здатності підприємства направити інноваційний потенціал на здійснення інноваційної діяльності. В результаті інтенсивної інноваційної діяльності здійснюється інноваційний розвиток підприємства, що сприяє приросту інноваційного потенціалу. Після цього відбувається зародження нового циклу інноваційного розвитку.

Проаналізувавши основні визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства» можемо зазначити, що інноваційний розвиток підприємства – це процес впровадження нововведень, процес

господарювання, розвиток системи факторів та умов, сукупність відносин, процес пошуку та створення нової продукції.

Проаналізувавши принципи, запропоновані П.П. Микитюком та іншими вченими [14], можемо зробити висновок, що інноваційний розвиток повинен бути відповідним стратегії підприємства. Визначення мети, цілей та планування інновацій повинно бути зорієнтованим на досягнення стратегічних пріоритетів. Інноваційний розвиток потребує інвестицій у дослідження та розвиток нових ідей, продуктів, технологій та процесів, відповідно вимагає належного фінансування. Підприємство повинно забезпечити наявність відповідних ресурсів для здійснення досліджень, розробки, впровадження та масштабування інноваційних проєктів. Підприємство повинно створити належну інфраструктуру для підтримки досліджень і стимулювання творчості своїх співробітників, а також створити сприятливу інноваційну культуру, де співробітники будуть заохочуватися до висування нових ідей, експериментування та співпраці. Це містить встановлення відкритого комунікаційного середовища і стимулювання ініціативи та творчості. Інновації мають бути ефективно впроваджені в робочі процеси та структури підприємства. Це включає розробку планів впровадження, тестування нових ідей та оцінку їхньої комерційної цінності.

Отже, вважаємо за можливе на підставі здійсненого дослідження виокремити ключові аспекти інноваційного розвитку підприємства, а саме: технологічний, організаційний, фінансовий, людський та зовнішній (рис. 4). Це допоможе підприємствам, які розвиваються або прагнуть розвиватися в інноваційному напрямі, створити сприятливе інноваційне середовище разом із підвищенням конкурентоспроможності та забезпеченням сталого росту у швидкозмінному бізнес-середовищі.

Висновки. У даній статті були розглянуті концептуальні засади інноваційного розвитку підприємства. Інноваційний розвиток визначається

як процес впровадження нових ідей, продуктів, послуг або процесів, які приносять значну вартість для підприємства та споживачів. Успішний інноваційний розвиток вимагає чіткої стратегії, яка визначає напрями та пріоритети інноваційної діяльності підприємства. Визначення інноваційної стратегії пов'язане з розробкою інноваційної візії та місії, аналізом внутрішніх та зовнішніх факторів, вибором стратегічних напрямів, розробкою інноваційного портфеля та створенням інноваційної культури.

Ключові аспекти інноваційного розвитку містять створення та підтримку інноваційної культури, залучення та розвиток людських ресурсів, сприяння творчості та експериментам, співпрацю зі зовнішніми партнерами, аналіз технологічних трендів та ринкових можливостей, ефективне управління ресурсами та інвестиціями. Стратегічні аспекти інноваційного розвитку важливі для забезпечення стійкого росту, зміцнення конкурентної позиції підприємства та проникнення на нові ринки. Ці аспекти допомагають підприємству визначити свої конкурентні переваги, ідентифікувати можливості для інноваційного розвитку та використовувати наявні ресурси ефективно.

Врахування цих концептуальних засад інноваційного розвитку допомагає підприємствам створювати інноваційні продукти та послуги, оптимізувати бізнес-процеси, розширювати ринки та досягати стійкої конкурентної переваги. Важливо пам'ятати, що інноваційний розвиток є постійним процесом, і підприємствам слід постійно оновлювати свою стратегію та впроваджувати нові ідеї, щоб відповідати змінам у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Література

1. Adam N.A., Alarifi G.. Innovation practices for survival of small and medium enterprises (SMEs) in the COVID-19 times: the role of external

- support. . *Journal of Innovation and Entrepreneurship*. 2021. 10, 15. doi: <https://doi.org/10.1186/s13731-021-00156-6> (дата звернення: 20.08.2023)
2. Szuper K., Wołoszyn K. Innovation & enterprise innovation strategies. *Scientific papers of silesian university of technology. Organization and management series*. 2020. 148. URL: https://www.researchgate.net/publication/346802450_Innovation_enterprise_innovation_strategies (дата звернення: 20.08.2023)
  3. Koźmiński A., Jemielniak D., Latusek-Jurczak D. *Zasady zarządzania*. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014.
  4. Euster J.R. Innovations: creativity, innovation and risk-taking. *College and Research Libraries News*. 2019. 48(7). P. 405-406. doi: 10.5860/crln.48.7.405.
  5. Silva G., Di Serio L.C. Innovation in the "forgotten businesses". *Innovation & Management Review*, 2019. V. 18, № 4. P. 350-364. doi: <https://doi.org/10.1108/INMR-04-2019-0045> (дата звернення: 20.08.2023)
  6. Boso N., Story V.M., Cadogan J.W., Annan J., Kadić-Maglajli S., Micevski, M. Enhancing the sales benefits of radical product innovativeness in internationalizing small and medium-sized enterprises. *Journal of Business Research*. 2016. 69(11). P. 5040–5045.
  7. Dulger M., Alpay G., Bodur M., Yilmaz, C. How does learning orientation generate product innovativeness and superior firm performance? *The Business & Management Review*. 2016. 7(3). P. 208–217.
  8. Hansen E., Rasmussen C.C., Nybakk E. Recessionary period activities in forest sector firms: Impacts on innovativeness. *Journal of Forest Economics*. 2017. 28. P. 80–86.
  9. Yıldız S., Baştürk F., Boz İ. T. The Effect of Leadership and Innovativeness on Business Performance. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2014. V. 150. P. 785-793. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.09.064> (дата звернення: 20.08.2023)

10. Хуторов О.І. Інноваційна стратегія: значення, розвиток, методи вибору. Економічні науки. 2018. № 3. С. 307–319.
11. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент. Суми : ВТД Університетська книга, 2010.
12. Писаренко Т.В., Кваша Т.К., Рожкова Л.В., Коваленко О.В. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 р. Науково-аналітичний звіт. Київ, 2020.
13. Назаренко І. Л., Обруч Г. В. Інноваційний розвиток підприємства. Конспект лекцій. Ч.1. Харків, 2021.
14. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Тернопіль : ПП «Друкарня інформ», 2015.
15. Малюта Л.Й. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2016. 232 с.

References

1. Adam N.A., Alarifi, G. (2021). Innovation practices for survival of small and medium enterprises (SMEs) in the COVID-19 times: the role of external support. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 10, 15. doi: <https://doi.org/10.1186/s13731-021-00156-6> (access date: 20.08.2023)
2. Szuper K., Wołoszyn K. (2020). Innovation & enterprise innovation strategies. *Scientific papers of silesian university of technology. Organization and management series*, 148. URL: https://www.researchgate.net/publication/346802450_Innovation_enterprise_innovation_strategies (access date: 20.08.2023)
3. Koźmiński A., Jemielniak D. (2014). Latusek-Jurczak D. *Zasady zarządzania*. Warszawa: Wolters Kluwer.
4. Euster J.R. (2019). Innovations: creativity, innovation and risk-taking. *College and Research Libraries News*, 48(7), 405-406. doi: 10.5860/crln.48.7.405.

5. Silva G., Di Serio L.C. (2019). Innovation in the "forgotten businesses". *Innovation & Management Review*, 18. (4), 350-364. url: <https://doi.org/10.1108/INMR-04-2019-0045> (access date: 20.08.2023)
6. Boso N., Story V.M., Cadogan J.W., Annan J., Kadić-Maglajli S., Micevski, M. (2016). Enhancing the sales benefits of radical product innovativeness in internationalizing small and medium-sized enterprises. *Journal of Business Research*. 69(11), 5040–5045.
7. Dulger M., Alpay G., Bodur M., Yilmaz, C. (2016). How does learning orientation generate product innovativeness and superior firm performance? *The Business & Management Review*. 7(3), 208–217.
8. Hansen E., Rasmussen C.C., Nybakk E. (2017). Recessionary period activities in forest sector firms: Impacts on innovativeness. *Journal of Forest Economics*, 28, 80–86.
9. Yıldız S., Baştürk F., Boz İ. T. (2014) The Effect of Leadership and Innovativeness on Business Performance. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 150, 785-793. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.09.064> (access date: 20.08.2023)
10. Hutorov O.I. (2018). Innovative strategy: meaning, development, methods of selection. *Economic Science*, 3, 307–319.
11. Ilyashenko S. M. (2010). Innovation management. Sumy: VTD University book.
12. Pisarenko T.V., Kvasha T.K., Rozhkova L.V., Kovalenko O.V. (2020). Innovative activity in Ukraine in 2019. Scientific and analytical report. Kyiv.
13. Nazarenko I. L., Obruch G. V. (2021). Innovative development of the enterprise. Lecture notes, 1. Kharkiv.
14. Mykytyuk P. P., Krysko Zh. L., Ovsyanyuk-Berdadina O. F., Skochilyas S. M. (2015). Innovative development of the enterprise. Ternopil : PP «Printer inform».

15. Malyuta L.Y. (2020). Strategic management of the innovative development of the enterprise. Study guide. Ternopil : FOP Palanytsia V.A.